

Дара Корній

*Моє сонцесяйне
Різдво*

М

істо дихало Різдвом... Аромат свята перемагав густий запах кави та стелився зимовою площею Ринок. Він солодко лоскотав ніздрі туристів, гостинно запрошуючи в затишні кнайпочки й кав'ярні на різномаїті смаколики. А потім, поблукавши стометрівкою, зупинився біля оперного театру. Він відчайдушно спинався на пальці, допитливо зазираючи в очі кам'яній пані Славі. Вона на фронтоні театру, граційно та величаво, тримала над головою позолочену пальмову гілку, спокусливо посміхаючись. Але аромат свята не спокусився, лишень підморгнув камінній жінці та помчав далі. Зачепив

за вершечок вбрану в блискучі вогники ново-річну ялинку, котра хизувалася на всі боки розкішною павою, і врешті кинувся в обійми пшеничного Дідуха, вдихаючи в себе літо та осінні червонобокі яблука. Дідух залоскотав добродія пишними вусами, заколисав колядкою, запрошуючи і львів'ян, і гостей міста до церкви на Святочну Літургію.

Львів снів Різдвом... Гори пампухів — з вишнями, маком, повидлом і без, здобна медова кутя з різними легумінами¹ і поруч скромна, лишень з маком та родзинками, сухі білі гриби в пісному борщі, узвар із сушених райських яблук, може, навіть із саду Божого, груш, слив, запашний глінтвейн, котрий рясно пахне не тільки дешевим виноградом, а й ароматними приправами... Різдво. Його можна побачити, спробувати на смак, понюхати, торкнутися пальцями і навіть почути.

З кожнісінької вітрини урочисто прибраних крамниць міста посміхаються ангели та пастушки з вівцями, волон та коровою, урочисто замерли царі з дарами, чекаючи сяйва першої зірки, котра сповістить про народження Месії. Вертепи-шопки в різдвяну пору оживають. Діти, дорослі, актори, аматори, геть не актори і геть не аматори, зірка восьмикутна в руках звіздаря...

¹ Легуміни — ласощі (*gial*).

Світ — вертеп, і світ — театр. Колядуємо! Звеселяємо і себе, і ближнього, бо святкуємо день народження сонця-Месії, день народження Бога.

Різдво для мене — це не просто біблійний сюжет, можливість замислитися над мудрістю Божого промислу, зануритися в його барвистість та сакральність. Це набагато більше. Бо моему Різдву не одна тисяча літ. Воно з житніх нив та з тих країв, у яких сонце стозряче, небо підперезане перевеслами-веселками, українці — могутні велети з завишиваними казками на руках сорочок та на крилятах рушників.

Ось маленька дівчинка в розкішному білому кожушку, прикрашеному барвистою вишивкою, веде ватагу колядників проспектом Шевченка. У руках малої ружа-зірка, символ моєї України, яка сповіщає про те, що день поборов ніч, що народилося молоде сонце, що диво-народження Месії відбувається щороку і відбуватиметься, допоки існує земля. Мала гордо двома руцями тримає в руках блискучу зірку, час від часу дістає до рогика і з усієї сили крутить ним. Різнобарв'я золоте стає коловоротом, зірка мигтить у своєму дивному леті, а малі колядники, котрі чемно йдуть слідком за зорею, гордо виспівують:

А в пана, пана, в пана Петра
Стояла яблінька посеред двора.
На тій яблінці золота кора...

І я згадую... Згадую себе. Такою ж малою... Моє сонцелике дитинство, моє сонцесяйне Різдво...

Початок

Ще мить, ще однесенька мить, і я долітаю в тому сні, з якого висмикує мене ранок. Та сон, ніби невловима птаха щастя, вже полетів у вирій. Ще трішки ніжуся в ліжку, солодко позіхаю, потягуюсь. Доведеться вставати. Здається, чую, як за стіною в печі потріскують дрова. Вдихаю запах, який іде від них. Це не звичайні полінця, це полінця, приготовлені заздалегідь моїм дідусям для Живого вогню, який розпалюється раз на рік для приготування Святої вечері. Чомусь вони завжди так особливо пахнуть.... Заплющую очі, і мариться мені літо, багаття на Купала й навіть спів жайворона. Так от чому я у сні літала? Я була жайвороном! Пригадую свій сон: теплий сонячний день, і руки в мене — це крила, лечу і вдихаю запах літа, до якого домішується дим, і я влітаю в... зиму. Ще трішки марю сном. Тоді струшую з себе дрімоту, відтуляю фіранку і дивлюся у вікно. Яка розкішна цьогоріч зима! Стільки снігу намело, багато морозу (зі стріх не капне), і... багато сонця. Так і має бути такого дня.

Причепурююсь — я готова. Вибігаю в кухню і вклякаю заворожено. У кухні світло й урочи-

сто, наче у церкві. Стіни зорять білизнаю. Образи усміхаються рушниками, а начищені до блиску очі вікон запускають у хату стільки сонця і світла, що все довкола стає урочистим. Мама з бабусею чаклюють над приготуванням Святої вечері. Знаю, що не можна їм заважати, щоб не сполохати чарівний серпанок різдвяної містерії — приготування дванадцяти страв. У печі щось булькає, кипить, шкварчить і так смачно пахне, що аж голова обертом. Мама підходить до мене, ніжно цілує в чоло, дає пампушок і горнятко молока. Дорослим їсти цього дня аж до вечері заборонено. Дозволяється, зовсім трішки, тільки дітям і хворим. Зітхаю. Доведеться їсти те, що дали. Ковтаю нетерплячість, запиваючи її молоком.

Бабуся шепоче молитву. Вона вимішує тісто на хліб.

На столі пріють у воді сушені опеньки. Горох у поливяній мисці, залитий криничною холодною водою, набундючено чекає своєї черги. Вихваляється розмаїттям сушениця: і яблука, і груші, і вишні. Вони вже готові пірнути у воду і створити узвар. Стоїть у слоїку квашена капуста і різна всяка всячина. У каструлі чекають свого часу поважні окуні (де ж вони взялися? хто їх наловив, коли?). Під столом затаївся Гливік, наш котик-муркотик. Смачний аромат кухні

не дає і йому спокою. Та навіть він розуміє урочистість моменту й нервово сіпається від хвилювання: чи часом не забули про нього, — однак терпляче чекає слушної нагоди нагадати про себе. Беру шматочок пампуха, розмочую його в молоці і даю Гливкові. Той вдячно муркає.

Мама у вишитій сорочці, запнута квітчастою хустиною, весело підморгує мені й береться розтирати в макітрі мак. Рукави сорочки миготять коловоротом, і мені вже видається, що я біжу по вишитих гладдю зелених волинських моріжечках і падаю в обійми червоних руж...

Раптом чиясь сильна і тепла рука висмикує мене з цього видива. Від несподіванки підстрибую і зойкаю. Озираюсь. Переді мною стоїть дідусь. Очі його усміхаються, хоча він на вигляд такий самий поважний і урочистий, як мама з бабусею. Показує мені на двері й манить пальцем за собою. Ще раз кидаю ласим оком на багатство кухні. Ох! Ставлю на краєчок столу порожнє горнятко, ніде його більше поставити. Зітхаю. Так не хочеться звідси нікуди йти! Та все ж натягую на ноги теплі чоботи, на голову шапку, на плечі кожушок і вистрибую в сіни.

Тільки тепер помічаю, що в руках дідуся сокира. Але не нова, гостра, мов шабля, якою дрова рубають, а стара, затупіла від часу. І не знала, що в нас на господарстві і така є.

— Ну що, онуцю, виспалася? Ти мені дуже потрібна. Там будеш тільки заважати, — киває в бік кухні. — То ми з тобою підемо готувати наше подвір'я і нашу господарку до святого дійства. Гайда дерева лякати.

Мені пересихає в роті. Я знаю, що зараз буде. Вже втретє в передріздвяний час я виступаю «прислужником Господаря дому». Ним може бути тільки невинна душа. Я в родині наймолодша і зараз дуже тішуся з цього. Тому ствердно киваю.

Мовчки виходимо на подвір'я.

Не варто порушувати словами урочистість святочного моменту. Слова також матеріальні, особливо сьогодні.

На дворі сніжно й урочисто біло. Сонце кволо посміхається і так низько стоїть над землею, що здається: коли добре розігнатися й підстрибнути, можна його пальцями зачепити. Мороз щипає за носа, покусує руки. Виймаю з кишені вовняні рукавиці. «Не так швидко, Діду Морозе!» Все, тепер не вкусиш. Іду за дідусем. Дбайливо порозчищені стежинки-вервечки — ніби лабіринти в царстві зими. Зупиняємося біля стодоли. Дідусь заходить усередину. Стою й чекаю. Виносить у руках цілий оберемок сплєтених із пшеничної соломи перевеселець.

— Ти знаєш, для чого!

Ні. Це не запитання. Беру їх обережно й при-
туляю до себе. У мене в руках зима, що пахне
жнивими.

Крокуємо далі. Виходимо за хлів. Там не роз-
чищено. Сніг лежить незайманим обрусом. По-
рушуємо його орнамент. Дідусь іде першим,
прокладаючи для мене, малої, стежину.

Сад спить, вбраний у тепленькі білі кожухи.
Не гойдаються від вітру руки дерев. Холодно
і тихо. Підходимо до яблуньки. Вона вже два
роки не родить. Ховаюся за нею. Дідусь піднімає
сокиру, вдавано сильно замахується і легесень-
ко вдаряє по дереву тупим боком.

— Не рубай мене, буду вже родити! — пишу я.

— Не! Зрубаю! Чого ж не родила? — удава-
но сердито говорить дідусь і вдруге вдаряє по
яблунці.

— Не рубай, будь ласочка, буду родити. Ось
побачиш — буду! — пишу я.

— Не! Зрубаю-таки! Ти вже раз мені неправду
казала! — втретє дідусь розмахується і легень-
ко торкається дерева сокирою.

— Бійся Бога! Не рубай! Буду родити лучче за
всіх! — благаю перелякано.

Мені здається, що це я — та бідна яблунька,
і, хоча розумію, що все це не насправді, вкладаю
в ті слова стільки жалю й так палко обіцяю, що
дідусь аж усміхається кутиками уст.